

УДК 621.928.9:636.4

Кремпа Н.Ю., аспірант[©]**Демчук М.В.**, д.вет.н., професор*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького***ПОРІВНЯЛЬНА ДОБРОБУТНА ОЦІНКА СУЧАСНИХ ІНТЕНСИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ТА СИСТЕМ УТРИМАННЯ СВИНЕЙ**

Проведено порівняльну зоогігієнічну та добробутну оцінку сучасних інтенсивних технологій виробництва та систем утримання свиней у двох господарствах. Встановлено, що в обох господарствах не завжди дотримуються гігієнічних норм, добробутних і ветеринарно-санітарних вимог утримання окремих технологічних груп свиней: поросних та підсисних свиноматок краще утримувати в індивідуальних станках, для поросят на дорощуванні та відгодівлі потрібно забезпечити наявність підстилки і, обов'язково, облаштувати вигульні майданчики для усіх репродуктивних груп тварин.

Ключові слова: добробут тварин, технології, системи, способи та методи утримання свиней.

Вступ. Прибуткове ведення продуктивного тваринництва, зокрема свинарства, пов'язане з такими складовими цієї галузі, як: постійний селекційний підбір, збалансоване живлення та оптимальні умови утримання репродуктивних груп тварин.

Що стосується питання селекції, воно вирішується, виходячи з поставлених завдань та цілей. Підприємець, який комплектує власне підприємство (ферму) тваринами, вплинути чи змінити будь-які аспекти селекційного процесу не в змозі.

Режим та якість годівлі визначається потребами тварин у збалансованості поживних речовин відповідно до виду, віку, статі, фізіологічного стану, живої маси, інтенсивності експлуатації та продуктивності тварин. Відповідно тут вже можлива корекція з боку власника тваринницького господарства, оскільки існує надзвичайно великий вибір кормів, кормових добавок та їх комбінацій з основним кормовим складником.

Умовами утримання, які залежать від технології, системи, способу та методу утримання тварин називається комплекс господарсько-економічних, зоотехнічних, зоогігієнічних, ветеринарно-санітарних та організаційних заходів, що визначають технологію підприємства і забезпечують одержання найбільшої кількості високоякісної безпечної тваринницької продукції. На сьогоднішній день поняття умов утримання тварин доповнюється питаннями ветеринарної екології, етології, біоетики, добробутом тварин. Тому доцільно розробляти для

[©] Кремпа Н.Ю., Демчук М.В., 2012

умов конкретної ферми план загальної ветеринарної профілактики(ЗВП), який має виконуватись від початку та впродовж роботи господарства, чітко дотримуючись усіх пунктів. Відповідність дотримання профілактичних заходів, передбачених планом, перевіряється за даними їх моніторингу. У цьому випадку власник господарства контролює обраний і впроваджений ним у виробництво оптимальний варіант технології, системи, способу та методу утримання тварин.

Оцінка стану здоров'я і продуктивності тварин, як результативного показника їх добробуту, базується на цілому ряді дисциплін та методів досліджень. Так, наприклад, дисципліна гігієна тварин займається детальним вивченням та аналізом впливу окремих чинників або комплексу факторів навколишнього середовища на організм тварин та його функціональні можливості [1].

При вивченні і добробутній оцінці умов утримання тварин при різних технологіях, доцільно дотримуватись наступних підходів:

1. Аналізувати рівень добробуту тварин з точки зору п'яти свобод.

2. Вивчати причини і механізми виникнення та розвитку стресів і адаптаційних можливостей тварин, що при недотриманні санітарно-гігієнічних, етологічних та добробутних вимог ведуть до появи стеріотипної поведінки, зростання захворюваності та зниження продуктивності тварин.

3. Розуміти клініко-фізіологічні, етологічні та господарсько-економічні особливості та потреби тварин.

Під терміном „ добробут тварин ” слід розуміти комфортне перебування або утримання тварин в конкретних умовах та забезпечення реалізації їх основних життєво важливих потреб: інстинктивних, фізіологічних та соціальних проявів [2,3,4]. При оцінці та впровадженні в практику вимог добробуту тварин, слід виходити з принципу точки зору п'яти свобод:

1. *Свобода від голоду і спраги* - постійний (вільний) доступ до води і кормів (годівля), що підтримує хороше здоров'я і активність тварин.

2. *Свобода від дискомфорту* - шляхом надання відповідного середовища проживання, включаючи сховок та зручне місце для сну та відпочинку.

3. *Свобода від болю, травм чи хвороб* - шляхом превентивних заходів, ранньої діагностики і лікування.

4. *Свобода від страху і страждання* - шляхом забезпечення відповідних умов і стосунків, що запобігають ментальному стражданню, в т.ч. соціальних (в групі собі подібних).

5. *Свобода прояву (реалізації) природної поведінки* - шляхом надання місця, відповідних умов і пристосувань, а також компаній собі подібних.

Матеріал і методи. Згідно з вищесказаним, було проведено і проаналізовано зоогігієнічну, ветеринарно-санітарну та добробутну оцінку сучасних інтенсивних технологій та систем утримання свиней в двох господарствах Львівської області: ПП „ Глиняни-Агро” та ТЗОВ „ Агрофірма „ ЯК” .

ПП „ Глиняни-Агро”– це підприємство, у якому застосовують інтенсивну технологію виробництва свинини з закінченим циклом (трифазний метод вирощування поросят).

Годівля тварин відповідної вікової категорії та фізіологічного стану (технологічної групи) здійснюється якісними кормами власного виробництва (пшениця, ячмінь, соя) з додаванням мінеральних кормових сумішей, збагачених амінокислотами, тричі на день. Напування централізоване, індивідуальне (ніпельні автонапувалки). Доступ тварин до води та кормів вільний.

Холості і поросні свиноматки утримуються групами у великих секціях (безстанкова система) по 10 тварин в секції, безпідстилковим методом. За 5-6 днів до опоросу свиноматок переводять у родильне відділення, обладнане індивідуальними боксами, з підстилкою. Свиноматок не фіксують і весь період до відлучки вони вільно пересуваються по відведеній їм території(фото 1). В середньому свиноматка народжує 10-11 поросят за опорос, вагою $1,2 \pm 0,1$ кг. До 10-денного віку їх приріст становить $165 \pm 3,1$ грамів, до 28 днів $235 \pm 4,5$ грамів. Збереженість поросят становить 88 %.

Фото 1. Свиноматка з поросятами, вільно-боксова система утримання

Поросята мають можливість ховатися у будиночках з дерев'яною підлогою та обігрівом, що здійснюється за допомогою ІЧ-ламп. У 28-денному віці поросят відлучають, попередньо провівши дегельмінтизацію, вакцинацію, кастрацію самців та „скушування” різців. Поросят віком від 28 днів і вагою до 25 кг. утримують у секціях по 20 голів, без підстилки - дорощування. Коли вага поросят перевищує 25 кг., їх переводять у секцію відгодівлі, де їх

утримують в групових станках, безпідстилковим методом до досягнення ними живої маси 115-120 кг.(220 днів).

Параметри мікроклімату не завжди відповідають нормативним вимогам, які встановлені для різних вікових категорій, що зазвичай призводить до страждань тварин (надмірно висока або низька температура повітря). Повітрообмін здійснюється лише через періодично відчинені віконні фрамуги та дві витяжні шахти, що розміщені в причілковій частині споруди, що є причиною утворення аеростатів (зон застою повітря). Обігрів приміщення здійснюється переносними калориферами, що не задовільняє потреби тварин у забезпеченні тепла.

ТзОВ „ Агрофірма „ ЯК” - господарство з промисловою технологією виробництва, має статус племінного репродуктора з розведення гібридних свиней на основі порід Ландрас та Велика біла, в якому поросят теж вирощують трифазним методом.

Тварин забезпечують кормами з власних земельних угідь (пшениця, кукурудза, ячмінь, овес), які у поєднанні з доповнюючими кормовими сумішами для різних вікових категорій роблять годівлю повноцінною, що забезпечує високі прирости. Годівля здійснюється тричі – лактуючих та двічі на день - супоросних свиноматки. Напування централізоване, з ніпельних автонапувалок.

Для утримування холостих і поросних свиноматок використовують метод групового утримування по 5-6 тварин у секції, без підстилки. За 5 днів до опоросу свиноматок переводять у родильне відділення. Для кожної тварини відведено окремий бокс з фіксаційним станком. Підлога бетонна з підстилкою. Протягом усього часу перебування свиноматки у цьому станку (35 днів) свиноматка обмежена в русі, вона має можливість лише стояти та лежати (фото 2). Свиноматка за опорос приводить 13-14 поросят вагою $1,350 \pm 0,1$ кг, до 10-денного віку середньодобовий приріст поросят становить $170 \pm 2,8$ грамів, до 30- денного $305 \pm 3,6$ грамів. Збереженість поросят 91 %.

В передній частині секції облаштоване місце для новонароджених поросят, з дерев'яною підлогою та обігрівом ПЧ-лампами. Відлучають поросят у віці 30 днів. Купірування хвостів (профілактика канібалізму між поросятами) та скушування різців здійснюється у 3-денному віці. В цей період формують технологічні групи та відбирають ремонтний молодняк (для заміни старих свиноматок), а кнурців каструють. Після проведення профілактики залізодефіцитної анемії, дегельмінтизації та вакцинації, поросят у віці 30 днів перевозять у секції для дорощування, а при досягненні ним ваги понад 30 кг - на відгодівлю. У віці 6,5-7 місяців, живою масою понад 120 кг тварин транспортують у цех для забою тварин.

Мікроклімат у приміщеннях максимально наближений до нормативних вимог. У жарку пору року, коли температура атмосферного повітря досягає $+38^{\circ}\text{C}$ у приміщеннях вмикають спеціальну установку для подачі охолодженого туману (фірма „ КІМ”), а у зимовий період за допомогою обігрівача „ТОРНАДО” через систему вентиляції подається тепле повітря.

Фото 2. Свиноматка з поросятами у фіксаційному станку

Результати досліджень.

УПШ „Глиняни-Агро” використовують інтенсивну технологію виробництва з трифазним методом вирощування поросят. У всіх фазах, окрім першої тварин утримують без підстилки. Це не дає можливість тваринам реалізувати природні інстинкти, такі як риття, пошук корму, влаштування ігор. У родильному приміщенні свиноматки утримуються безприв’язно, на підстилці, що дає змогу свиноматці проявити передродовий інстинкт побудови гнізда, який позитивно впливає на перебіг родів та збереженість приплоду. Подальше переведення тварин у секції дорощування та відгодівлі на бетонній підлозі та без підстилки не дозволяє тваринам задовільнити свої інстинктивні, фізіологічні та соціальні потреби.

ТзОВ „ Агрофірма „ ЯК”, хоч використовує промислову (надінтенсивну) технологію виробництва свинини, проте на першій фазі вона є менш стресогенною, оскільки відлучення поросят проводиться у 30 днів. Але станкове утримання свиноматок у родильному залі є явищем антидобробуту, оскільки свиноматка обмежена в русі і не може вповні проявити передродовий інстинкт, який впливає на виділення гормону окситоцину, що стимулює родову діяльність. Купірування хвостів та „скушування” зубів, хоч є профілактичними заходами, проте вони ведуть до страждання тварин. Переведення і утримування поросят у секціях дорощування та відгодівлі без підстилки не є пріоритетом на таких комплексах.

Висновки і пропозиції. Враховуючи постанову Директиви ЄС від 19 листопада 1991 року „ Про мінімальні стандарти захисту свиней ”, слід обирати і дотримуватись технологій виробництва та систем утримання свиней, які максимально наближені до умов, в яких тварина має можливість проявити свої потреби та реалізувати природні інстинкти, уникаючи стресових ситуацій,

дискомфорту та страждання. Потрібно намагатись інтегрувати в сучасні технології вимоги та стандарти добробуту тварин.

Література

1. Гігієна тварин: Практикум / Демчук М.В., Андрусин Й.В., Гаврилець Є.С. та ін.; За редакції Демчука М.В. - К.: Вид-во „ Сільгоспосвіта”, 1994. - 328с.
2. Animal Welfare Aspects of Good Agricultural Practice:pigproduction [електронний ресурс] – <http://www.garaminalwelfare.org>.
3. Демчук М.В., Козенко О.В., Двилюк І.В., Стаєнний О.В. Методичні вказівки з курсу „ Загальна ветеринарна профілактика”, розділ „ Добробут тварин”. - Львів, 2008. - 176с.
4. Демчук М.В., Козенко О.В. „ Загальна ветеринарна профілактика”.- Львів, СПОЛОМ, 2012. - 358с.
5. Козій В.І. Добробут тварин / історичні, наукові та нормативні аспекти:/ Навчальний посібник для студентів вищих навчальних аграрних закладів III-IV рівнів акредитації. На правах рукопису.
6. Бажов Г.М. Биотехнология интенсивного свиноводства. - Бажов Г.М., Комлацкий В.И. М.: Росагропромиздат. - 1989. - 269с.
7. Козенко О.В., Вороняк В.В., Демчук М.В., Двилюк І.В. Навчально-методичний посібник для підготовки фахівців з напрямку „ Ветеринарна медицина”, курс „ Загальна ветер. профілактика”, розділ „ Етологія тварин”.
8. Directive 91 /630 / ЕЕС.
9. Демчук М. В., Решетник А. О., Богачик О. Г., Бучко О. М. / Добробутна оцінка технологій виробництва і систем утримання свиней // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького . - Львів, 2006 . - Т.8, № 2 (29), Ч.4 . - С. 48-55.
10. Ходосовский Д. Н. / Теоретические основы и практические методы введения адаптивного свиноводства // Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора сельскохозяйственных наук . - Жодино, 2012 . - 43с.

Summary

Krempa N.U., Demchuk M.V.

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

Conducted a comparative evaluation of hygienical norms, welfare and modern intensive production technologies and systems of two pig farms. Found that the farms are not always adhere to the hygienical norms, welfare and veterinarian-sanitary requirements of maintenance of pigs : gestation and lactation better retain loose for rearing pigs for fattening and should ensure that litter and of course arrange walking sites for animals.

Рецензент – д.вет.н., професор Слівінська Л.Г.